

Requirements for the Degree of Doctor of Philosophy / P. N. Lyle. – Auburn, Alabama. – 2006. - 191p.

20. Mikulincer, M. The relationship between adult attachment style and emotional and cognitive reactions to stressful events/ M. Mikulincer, V. Florian / Attachment theory and close relationships / J. A. Simpson, W. S. Rhodes. New York: Guilford, 1998. –P. 143-165.

21. Nofhle E.E. Attachment dimensions and the big five personality traits: Associations and comparative ability to predict relationship quality/ E.E. Nofhle, P.R. Shaver // Journal of Research in Personality. – 2006. – №40. – P. 179-208.

22. Ouwehand C. Proactive Coping and Successful Aging. / C. Ouwehand / Utrecht: Universiteit Utrecht. -2005. - 136p.

23. Schmidt S. Attachment and coping with chronic disease/S. Schmidt, C. Nachtigall, O. Wuethrich-Martone, B. Strauss //Journal of Psychosomatic Research. – 2002. – Vol. 53, № 3. – P. 763-773.

24. Sojo V. Mediated Moderation or Moderated Mediation: Relationship between Length of Unemployment, Resilience, Coping and Health // V. Sojo, L. Guarino The Spanish Journal of Psychology. – 2011. - Vol. 14, No. 1. – P. 272-281.

25. Taylor S. Coping Resources, Coping Processes, and Mental Health / S. Taylor, A. Stanton // Annual Revue of Clinical Psychology. - 2007. - №3. - P. 377-401.

26. Toit du F. S. The relationship between sense of coherence, learned resourcefulness and personality type among technical personnel / F. S. du Toit / University of South Africa. – 2002 – 129 p.

27. Wei M., Perceived Coping as a Mediator Between Attachment and Psychological Distress: A Structural Equation Modeling Approach / M. Wei, P.P. Heppner, B. Mallinckrodt //Journal of Counseling Psychology. – 2003. – Vol. 50, №. 4. – P. 438-447.

28. Wood A.M. The Authentic Personality: A Theoretical and Empirical Conceptualization and the Development of the Authenticity Scale / A.M. Wood, P.A. Linley, J. Maltby, M. Baliousis, S. Joseph //Journal of Counseling Psychology. – 2008. – Vol. 55, №3. – P. 385-399.

ПРОБЛЕМА ОРГАНІЗАЦІЇ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ОСВІТНІХ МАРШРУТІВ СТУДЕНТІВ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

УДК 378.311

Таран І.В

У статті розглянуто систему педагогічних знань, якими повинні володіти майбутні вчителі, а також визначено основні якості, котрі висовуються до сучасного фахівця. Висвітлено рівні засвоєння педагогічних знань, компоненти педагогічної грамотності майбутнього вчителя.

Ключові слова: педагогічні знання, система педагогічних знань, педагогічна грамотність.

В статье рассматривается система педагогических знаний, которыми должны владеть будущие учителя, а также определяются основные качества, которые предъявляются к современному специалисту. Раскрыты уровни усвоения педагогических знаний, компоненты педагогической грамотности будущего учителя.

Ключевые слова: педагогические знания, система педагогических знаний, педагогическая грамотность.

The system of pedagogical knowledge of future teachers is examined in the article, and the basis internals of modern specialist are determined. The levels of mastering of pedagogical knowledge are found out; the components of pedagogical literacy of future teacher are described.

Key-words: pedagogical knowledge, system of pedagogical knowledge, pedagogical literacy.

Сучасні педагогічні проблеми часто вирішуються шляхом створення та впровадження в освітній процес особистісно-орієнтованого підходу в навчанні, що вимагає включення студентів у проектування і реалізацію індивідуальних освітніх маршрутів освоєння освітньої програми, відповідних навчальних програм.

Одним з шляхів здійснення індивідуалізації освітнього процесу у вищому навчальному закладі є - реалізація індивідуальних освітніх маршрутів. Головне завдання у процесі особистісно-орієнтованого навчання включає підготовку майбутніх фахівців творчих, відповідальних, готових до самореалізації та адаптації у нових умовах.

Проблеми особистісно-орієнтованого навчання розглядаються в працях вченими-дослідниками (Н. Алексєєв, Є. Бондарєвська, Е. Зєєр, М. Кузнєцов, В. Серіков, Е. Степанов, А. Хуторський, І. Якиманська та інші). Все це приводить до необхідності розробки нових технологій навчання студентів, які повинні бути спрямовані на реалізацію особистісно-орієнтованого підходу в навчанні, поважному відношенні до особистості студента, створенні умов для виявлення і розвитку індивідуальних можливостей та здібностей. У психолого-педагогічній літературі поняття «індивідуальний освітній маршрут» все більш зустрічається, але його розробка в рамках особистісно-орієнтованого навчання недостатня.

Мета статті полягає в уточненні сутності понять: «індивідуальна освітня траєкторія», «індивідуальний освітній маршрут».

Основна частина. Важливим завданням сьогодення є підвищення якості освіти студентів, що вимагає подальшого вдосконалення організації особистісно-орієнтованого навчання у вищих навчальних закладах.

Так, дослідники розглядають педагогічне проектування як діяльність, виявляють деякі особливості цієї діяльності, фіксують певну логіку педагогічного проектування і виділяють низку етапів.

М. Соколова стверджує що, індивідуальний освітній маршрут – освоєння студентом освітньої програми з опорою на його освітній досвід, можливості, з орієнтацією на рішення його освітніх проблем [1, с.37].

В. Лоренц під індивідуальним освітнім маршрутом розуміє що це цілеспрямована проєктована диференційована освітня програма, що забезпечує студенту можливість вибору, реалізації освітньої програми при здійсненні викладачами педагогічної підтримки професійної самореалізації майбутнього вчителя. Однією з особливостей педагогічного проєктування є неусувна множинність його суб'єктів, що створює необхідність авторам проєктів враховувати множина різноспрямованих чинників. Звідси слідує відсутність однозначних рішень у педагогічних проєктах, варіативний характер проєктів [2, с.56].

Вчені вважають, що орієнтація на особистісні досягнення того, хто навчається, потреба педагога в успіху студента. Орієнтація на успіх і особистісні досягнення студентів буде сприяти актуалізації вибору освітнього маршруту, підвищенню актуальності ситуації особистісного розвитку студента й підвищенню самооцінки. (І. Батракова, В. Генедієвський, Е. Заїр-Бек, В. Караківський, І. Колесникова, М. Поташнік, А. Тряпціна та інші). Вони стверджують, що орієнтація на успіх та особистісні досягнення студентів спрямоване сприяти актуалізації вибору освітнього маршруту, підвищенню актуальності ситуації особистісного розвитку студента та підвищенню самооцінки.

І. Якиманська, досліджуючи, вважає, що в основі особистісно-орієнтованого навчання є визначення індивідуальності кожної людини, що має власний неповторний суб'єктний досвід. Під суб'єктним досвідом вона розуміє досвід життєдіяльності, який дитина набуває ще до школи в конкретних умовах сім'ї, соціокультурного оточення, в процесі сприйняття і розуміння ним світу людей і речей [1].

На думку Є. Бондаревської, метою особистісно-орієнтованої освіти є людина культури, яка вільно проявляє свою індивідуальність, здібний до культурного саморозвитку і самовизначення [2].

В. Серіков та Н. Алексєєв, визначаючи значення поняття особистісно-орієнтоване навчання, відзначають, що головне — це створити для студентів необхідні умови для розвитку їх здібностей і формування самостійності.

С. Воробйова визначає, що індивідуально-освітній маршрут, має наступні специфічні особливості [34]:

1) він спеціально розробляється для конкретного студента як його індивідуальна утворювальна програма;

2) у стадії розробки індивідуального утворювального маршруту студент виступає:

- як суб'єкт вибору диференційованого утворення, пропонуваного утворювальною установою;

- як «неформальний замовник» освітнього закладу, у якому проєктується для нього освітня програма — індивідуально-освітній маршрут з врахуванням освітніх потреб, пізнавального профілю та інших індивідуальних особливостей.

3) на стадії реалізації студент виступає як суб'єкт здійснення об'єктивної, - в цьому випадку, особистісно-орієнтованої освітньої програми, процес реалізації якої здійснюється як індивідуальний освітній маршрут при умови використання функціональних можливостей педагогічної підтримки.

Ми згодні з Г. Селевко, який стверджує, що своєрідність цілей особистісно-орієнтованих технологій – в орієнтації на властивості особистості, її формування та розвиток відповідно до природних здібностей. А це значить що, особистісно-орієнтоване навчання повинне бути індивідуальним.

Аналіз сутності понять особистість та індивідуальність графічно можна зобразити як два кола (І. Шкуратова). Накладемо їх один на одного так, щоб вони не співпадали повністю, але мали якусь загальну площу. Дана площа – це ті властивості особистості, які складають основу її індивідуальності. Площа кола, що символізує особистість, що залишилася, відповідає тим її властивостям, які є соціально типовими і характеризують її як представника багатьох великих і малих груп [3].

Теоретичний аналіз психолого-педагогічної літератури дозволив нам побачити, що в освітній процесі припускає як застосування особистісно-орієнтованого, так і індивідуального підходу в навчанні.

О. Гребенок відзначає, що в умовах гуманізації освіти, коли індивідуальність людини є вищою цінністю, формування індивідуальності майбутнього педагога стає найважливішою метою професійної підготовки. У процесі професійної підготовки майбутнього вчителя відбувається через привласнення цінностей майбутньої професії. Вони виступають основою формування ціннісно-професійної позиції, яка регулює процес рішення професійних завдань [3].

З боку особистісно-орієнтованого підходу професійну підготовку майбутніх фахівців у своїх дослідженнях розглядає Е. Галицьких. На її думку, етапам професійної підготовки відповідають «фази» розвитку особистості майбутнього вчителя, що входить в нове середовище педагогічного вищого начального закладу:

- *адаптація* - освоєння цінностей і норм педагогічної культури, оволодіння засобами і формами діяльності;

- *індивідуалізація* - індивідуальність особистості майбутнього вчителя, самовизначення в професії, знаходження особистісного значення майбутньої професійної діяльності;

- *інтеграція* - професійна самореалізація в контексті педагогічної реальності.

Б. Ананьев, І. Резвицький відзначали, що особистість – це поняття соціальне, що виражає суспільну природу людини і фіксує систему його соціальних якостей і властивостей. С. Рубінштейн розглядав індивідуальність як особливе в особистості.

Ми розділяємо точку зору І. Резвицького, який вважає, що індивідуальність ґрунтується на засвоєних соціальних нормах і включає у свій зміст особистісні, а також природні властивості людини. На думку А. Маркової, яка відзначає, що індивідуальність складається в результаті унікального індивідуально неповторного поєднання обставин життя людини, в яких він реалізує і розвиває свої можливості і здібності.

Метою індивідуально-орієнтованої освіти є підтримка та розвиток у людини механізмів самореалізації, саморегуляції, самовизначення, необхідних для розвитку особистісного образу й діалогічної взаємодії з людьми, природою, культурою та цивілізацією [26, 27].

Поняття *самореалізація* ми розуміємо як процес і результат розвитку у людини задатків і здатностей та їх реалізація у практичних справах. Це також прагнення особистості до постійного самовдосконалення.

Саморегуляція – *постійне прагнення особистості до співвідношення своїх дій, ушків, намірів, інтересів з інтересами інших людей, їх діями й намірами, спонукання себе керуватися суспільними інтересами, не втрачаючи при цьому себе як особистості, неповторній індивідуальності*

Самовизначення – *це становлення моральної позиції особистості, ствердження власного «Я», усвідомлення себе, свого місця у суспільстві, свого призначення у житті.*

При організації навчальної діяльності студента необхідне включення його в процес освоєння необхідних знань, освоєння діяльністю, у процесі ціннісного самовизначення, вироблення власної технології в освіті при навчанні по індивідуально-освітньому маршруту. Внаслідок цього буде відбуватися самовизначення студента у процесі освітньої підготовки.

Таким чином, кажучи про особистісний підхід в навчальному процесі вважати відношення викладача до студента як до особистості, як до самостійного відповідального суб'єкта. М. Кларін пов'язує з особистісно-орієнтованим підходом орієнтацію навчання на актуальні освітні потреби особистості в процесі її саморозвитку і самовизначення.

Важливим моментом при включенні студентів у процес проектування індивідуальних освітніх маршрутів було усвідомлення майбутнім учителем необхідності професійно-особистісного саморозвитку. На аудиторних заняттях і в ході індивідуальних бесід і консультацій зі студентами аналізувалися їх погляди з психолого-педагогічних проблем майбутньої професії. Про рівень усвідомлення студентами необхідності професійно-особистісного саморозвитку ми могли розглядати за їх відношенням до навчальної діяльності, проявом активності на заняттях, допитливістю, ініціативністю, відповідальністю, інтересом до нового, до самопізнання.

Однією з головних умов при проектуванні індивідуальних освітніх маршрутів студентів є попереднє освоєння індивідуально-орієнтованої освітньої технології і особливостей її реалізації, вивчення теорії проектування освітніх процесів, закономірностей, принципів і стратегій проектування, а також технології навчання студентів вищого навчального закладу проектуванню освітніх процесів.

З метою забезпечення ефективної роботи з проектування і реалізації індивідуальних освітніх маршрутів студентів з ними проводилася попередня робота зі знайомства та освоєнню основних етапів технології проектування індивідуальних освітніх маршрутів.

Основним напрямком роботи зі студентами з вивчення психолого-педагогічних дисциплін було індивідуально-орієнтоване. Це передбачало наявність можливості для кожного студента і викладача включати у свою діяльність особистісний зміст і формувати свою позицію.

У ході реалізації спроектованих індивідуальних освітніх маршрутів студентів за допомогою методик комплексної психолого-педагогічної діагностики проглядалися зміни в професійно-особистісному розвитку учнів.

Таким чином, студенти були активними учасниками процесу проектування і реалізації індивідуальних освітніх маршрутів, і при цьому постійно

відслідковувалася динаміка професійно-особистісного розвитку студентів і їх досягнень у вивченні навчальних дисциплін психолого-педагогічного циклу.

Висновки. У статті проаналізована така наукова категорія як «індивідуальний освітній маршрут», «індивідуальна освітня траєкторія» та її напрями.

Теоретичний аналіз психолого-педагогічної літератури дозволив нам зробити висновок, що освітній процес припускає як застосування особистісно-орієнтованого, так і індивідуального підходу в навчанні. В процесі проектування індивідуальних освітніх маршрутів відбувається цілеспрямоване навчання студентів прийомом і формам самостійної роботи.

Отже подальшого дослідження потребує зміст індивідуальних освітніх маршрутів, бо вони є значущими для особистісного розвитку фахівців.

Література

1. Якиманская И.С. Разработка технологии личностно-ориентированного обучения // Вопросы психологии. - 1995. № 2. — С. 31-41.
2. Бондаревская Е.В. Личностно-ориентированное образование: опыт разработки парадигмы. - Ростов на/Д:Феникс, 1997. — 28 с.
3. Социальная психология личности в вопросах и ответах: Учеб. пособие / Под ред. В.А.Лабунской. — М.: Гардарики, 1999. — 397 с.
4. Гребенюк О.С. Педагогика индивидуальности. Курс лекций. — Калининград, 1995. — 94 с.

ХУДОЖНИЙ ОБРАЗ В ОБРАЗОТВОРЧОМУ МИСТЕЦТВІ ПЕРІОДУ ПАЛЕОЛІТУ

УДК: 159.954.3+902+71

Ткачук О.В.

У статті розглядаються філоонтогенетичні процеси, що впливають на створення «художнього образу» в образотворчому мистецтві людиною періоду палеоліту, з погляду психології, філософії, археології, антропології.

Ключові слова. *Мислення, художній образ, емпатія, потреба у творчій діяльності, художня комунікація.*

ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ ОБРАЗ В ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОМ ИСКУССТВЕ ПЕРИОДА ПАЛЕОЛИТА

Ткачук О.В.

В статье рассматриваются филоонтогенетические процессы, влияющие на создание «художественного образа» в изобразительном искусстве человеком периода палеолита, с точки зрения психологии, философии, археологии, антропологии.

Ключевые слова. *Мышление, художественный образ, эмпатия, потребность в творческой деятельности, художественная коммуникация.*

ARTISTIC IMAGE IN PALEOLITH VISUAL ARTS

Tkachuk O. V.

The article analyzes phyloontogenetic processes influencing creation of “artistic image” in visual arts by a human of paleolith from the point of view of psychology, philosophy, archeology and anthropology.